

Šestdeset let v dobrem in zlem

»Če ne bi hči, ki je prišla nalašč za to iz Nemčije, in vnukinja sklenili, da je treba najino šestdesetletnico pošteno zaliti, ne bi bilo pri hiši nobenega posebnega praznovanja«, sta rekla zakonca Demšar, ko smo ju obiskali v njunem stanovanju v Nazorjevi ulici in se pri tem spogledala, češ, saj to ni nič posebnega.

In vendar je to nekaj posebnega. Malo jih tako bistrih in zdravih, kot sta onadva, četudi sta oba čez osemdeset, dočaka takšen jubilej. Rafael Demšar pa je sploh korenina in pol. Vsako nedeljo si obesi puško čez rame in gre med zeleno bratovščino.

»Sem kar najstarejši član rakitniške lovske družine in dokler jim ne bom v napoto, se jih bom kar držal. To me namreč ohranja pri zdravju,« je s prešernim nasmehom pripovedoval možakar, ki bi si lahko kar desetletje in celo več spravil za klobuk.

In ker na steni v predsobi visijo njegove lovske trofeje, je beseda, seveda, nanesla na njegove lovske zgodbe.

»Daj, povej tisto o medvedki, ki je oklofutala mladička, ker ji je pobegnil stran, da bi videl tebe, skritega v grmovju,« je rekla Jerica Demšar svojemu možu in ga prav ljubeče vzpodbudila.

Že na prvi pogled je videti, kako lepo se zakonca razumeta. Ona ni bila redno zaposlena, a mož jo je pohvalil, kako pridna je bila vse življenje, koliko dela je imela vedno z njim in s stricem Jožetom, ki že desetletja živi skupaj z njima. Možakar zna ceniti gospodinjstva dela, ni kaj.

Rafael Demšar nam je seveda narešal nekaj lovske zgodbe in prav občudujoče je pripovedoval o medvedih, o jelenih, o naravi.

»V gozd ne hodim zato, da bi streljal, marveč zaradi svežega zraka, gibanja, narave in razumljivo zaradi tovarštva, skovanega ob tem,« je dodal.

Potem je govor prešel na vnukinjo in tri pravnuke Tanjo, Blažota in Miloša Popivoda, ki živijo v Pirničah. Raz-

nežila sta se, ko sta pripovedovala o njih, saj so pogosto pri njih na obisku. Prababici je bilo le hudo pri srcu, ker jo zadnje čase izdaja zdravje in ji srce ne da na nobeno pot.

– Kako sta se spoznala?

»O, v gostilni,« sta rekla hkrati in se zasmejala in potem je on povzel to lju-

bezensko zgodbo izpred šestdesetih let: »Vozil sem avtobus iz Ljubljane v Žiri in se ustavljal v gostilni v Škofji Loki, kjer je bila ona kuharica. Imeli so me za domačega in sem lahko posedal kar v kuhinji. Tako sem se zagledal v brhko Jerico.«

»Meni pa je tudi kmalu padel v oči in nadvse srečna sem bila, da sem bila prva med prijateljicami, ki bo šla v zamož. Posebej pa sem se veselila, da se bo na moji ohceti plesalo. In plesalo se je dan in celo noč do jutra,« je približala ženica in se široko nasmejela. Z iskricami v očeh je dodala: »Veste, ni-

sem bila pri mlačnih in ‚mrtvih‘ dekletih.«

Nekaj let sta živela v Žireh, nakar sta se preselila v Ljubljano, kjer je on dobil službo, najprej pri nekem trgovcu, nato pa v hotelu Union, kjer je dočkal tudi upokožitev leta 1958.

– Kako se je za vaju odvijala druga svetovna vojna?

»Ja, najprej naj povem, da sem puško držal že konec prve svetovne vojne. Takole je bilo: ko sem bil za šoferja pri pošti v Idriji, so mi Italijani nekoč zasegli avtobus. Moral sem bežati čez hribe domov, doma pa sem se zapičil v plakate, ki so pozivali na boj za severno mejo. Tako sem prišel med borce za severno mejo, dokler nisem hudo zbolel. Med drugo svetovno vojno nisem bil vojak, a sva z ženo krepko sodelovala z OF, zlasti ona,« je dal besedo Jerici Demšar, ki si je prislužila odlikovanje za narod druge stopnje.

»To so bili hudi časi. Bila sem povezana s terensko organizacijo OF. Med drugim so mi nosili imena jetnikov, ki jim je bilo treba pomagati. Tako sem skoraj vsak dan hodila v jetnišnico s paketi hrane, zdravil, spodnjega perila. Pripravljala sem pakete tudi za v Begunje in zbirala pomoč za ranjene v sanatoriju Emona,« je naštevala, kot da je to bilo nekaj povsem samoumevnega.

Sledila so delovna povojna leta, ko Rafael Demšar ni poznal osemurnega delavnika, marveč je delal domala po ves dan. Pri tem mu je tudi žena včasih priskočila na pomoč. No, zdaj je že zdavnaj v pokoju in »prav lepo nam je, predvsem pa nikoli dolgčas, ko bi le moje zdravje ne šepalo,« je nekoliko potožila ženica, ki ji srce narekuje, da se drži doma. A tudi doma je lepo, še zlasti, ker so v središču mesta in se vedno kdo najde, ki potrka na vrata in pride malo poklepetat ali na kavico.

Pa še na mnoga leta!



Zakonca Demšar sta kljub visoki starosti še vedno čila in zdrava

A. ADAMIČ

DOBER DAN, NAŠ OBČAN

Dobro srce ne pozna počitka

Težka mladost in neprestani življenjski boj sta jo pripeljala tudi v invalidsko organizacijo. Kaj drugega tudi ni bilo pričakovati, saj Tončka Tršek pomeni življenje že od nekdanj nesebično pomoč vsem tistim, ki jo potrebujejo. O tem priča kopica njenih in bratovih otrok, ki jih je vzgojila v najtežjih časih, njeno predvojno in medvojno delovanje in, nenazadnje, delo v krajevnem društvu invalidov Tabor-Ledina.

»Ko sem imela tri leta, mi je umrl oče in tako je mati ostala sama z enajstim otroki. Zato sem morala že zelo zgodaj služiti svoj kruh.« Pot jo je iz rodnega Šentjurja najprej vodila v bližnje Celje, kjer se je na gospodinjstvem tečaju naučila kuhati, potem pa v Ljubljano, kjer se je izučila šivanja, ki je tudi ostalo njen glavni poklic.

Takoj po prihodu v Ljubljano se je komaj 18-letna vključila v delavske organizacije. Najbolj aktivna je bila v zvezi gospodinjstev pomočnic, kjer je delala kot tajnica. V zvezo sta jo vpeljali Marica Kokalj-Bobnar in Pepca Dolinar. Imele so vrsto sestankov in zbirale tako imenovani dinar za rdečo pomoč. Ob začetku vojne pa se je Tončka Tršek povezala med drugimi tudi z Angelo Ocepek in že junija istega leta so se kot Društvo hišnih delavk vključile v Osvobodilno fronto.

»V društvu smo bile šivilje, pletilje, gospodinjstve pomočnice, ki smo delale v premožnejših družinah in tako lažje prišle do hrane, obleke in sanitetnega materiala, kar smo v paketih pošiljale tovarišem v internacijo.«

Zbirale so se na Slomškovi 9, na Javornikovi (zdaj Ruski) 17 in še kje, sicer pa so bile povezane po vsej Ljubljani. »Mnogo sem že pozabila«, pravi Tončka Tršek, pa vendar se hkrati spomni številnih dogodkov, ko je za las ušla sovražniku. Tudi tistega, ko je v sili pomagala tovarišici, ki so ji bili za petami Italijani. Tončka je od tovarišice vzela 2000 izvodov Poročevalca in jih zakopala pod premog, kjer jih čez nekaj ur, ob raciji, sovražnik ni odkril.

Medtem se je Tončka Tršek poročila. V povojnih letih je vzgojila in spravila h kruhu pet svojih in tri bratove otroke, od katerih je žal eden prekmalu umrl. Kot da bi imela ob-

čutek krivde, pove, da v tistih letih ni mogla delovati tudi politično. Otroci in kasneje še moževa bolezen so jo zadržali doma. Nemirni duh Tončke Tršek pa je prišel spet na dan po moževi smrti in ko so otroci že odrasli.

Tako si danes člani Društva invalidov Tabor-Ledina ne morejo predstavljati društva brez nje. Podobno je tudi v krajevni skupnosti. Ona pa ves čas poudarja: »Veste, vse, kar delamo, delamo skupaj, ne le jaz!« Krajevno društvo invalidov so ustanovili leta 1979 in je bilo eno prvih v Ljubljani. Poleg obdaritev in pomoči socialno šibkim invalidom jim člani društva pomagajo tudi drugače. Vodijo jih na sprehode in k zdravniku, obiskujejo jih na domovih, letos so jim omogočili prednost pri nabavi kurjave. Organizirajo izlete, razstave ročnih in umetniških del invalidov, pred kratkim pa so imeli tudi tovariško srečanje ob letošnjem mednarodnem letu invalidov.

Ko se takole spominja preteklih let, odlikovanj in nagrad za medvojno in povojno delo, se vmes z besedo ali smehljajem posveti tudi kateremu



Tončka Tršek

od desetih vnukov. Tončka Tršek namreč stanuje pri sinovi družini in pravi, da je edino, kar si še želi, da dobi svoj kotic, v katerem bi preživela večer svojega življenja.

JANJA KLASINC